

Kulturdepartementet
Kulturvernavdelingen
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Dato: 31.03.2016   Deres ref.: 14/3684   Vår ref.: MeSH 553/sea   Tlf.dir.: 930 72 840

Tilskudd til språktiltak til Nasjonalt Kunnskapssenter for helsetjenesten/Folkehelseinstituttet, 480 000 kr til oversettelse av Medical Subject Headings (MeSH) til norsk i 2015.

Rapport

MeSH er en tesaurus med kontrollerte termer alfabetisk og hierarkisk ordnet og brukes til indeksering av fagartikler innen medisin og helsefag i viktige internasjonale databaser som PubMed/Medline, Cochrane Library og i Norden SveMed+. Den eies av National Library of Medicine (NLM) ved National Institutes of Health i USA, er fritt tilgjengelig på nettet og brukes daglig av helsepersonell, studenter og forskere verden over. Begrepssystemet MeSH er oversatt til de fleste europeiske språk.

En MeSH-term har et unikt id-nummer som kobler sammen alle synonymer og nærliggende begreper. For å sikre entydighet har hver MeSH en definisjon (Scope-Note) med konsensus om begrepsforståelsen. Indeksering og søk forenkles ved at det kun er behov for én term tilhørende en MeSH (hovedterm eller alternativ term) for å aktivere de øvrige med samme id-nummer. Det sikrer enklere indeksering og bedre gjenfinning enn ved tradisjonelt søk på enkelttermer.

Måloppnåelse med tildelte midler

Delprosjektet med oversettelse av definisjonene (Scope-Note) til de mest brukte og generelle MeSH ble igangsatt for å understreke betydningen av definisjonene for bedre begrepsforståelse og korrekt bruk av termene ved indeksering av norsk litteratur i viktige databaser og ved litteratursøk. I tillegg vil norske definisjoner kunne hjelpe menigmann til å forstå medisinske faguttrykk bedre. Språkteigen 7.12.2014 hadde et innslag med en mann med synsforstyrrelser (makropsi). Han fikk god behandling, men følte seg umyndiggjort ved den uforståelige beskrivelsen av hans tilstand. Medisinsk terminologi kan virke fremmedgjørende. Prosjektleder kontaktet øyelege Egill Hansen for å oversette definisjonene til MeSH innen øyesykdommer (C11). Professor emeritus Per Holck ble kontaktet for oversettelse av anatomiske termer knyttet til øye/syn i tillegg til anatomiske termer innen mange felt. Vi hadde som mål å ferdigstille alle definisjoner knyttet til øye/syn

(ca. 400) og klarte det. Oversettelsen av definisjonene er krevende og fagekspertene følger våre retningslinjer om å gjøre definisjoner for profesjonelle så begripelige som mulig for menigmann samtidig som faglig gjengivelse av begrepsinnholdet må stemme. I tillegg sjekkes MeSH-termen (oversatt av annen ekspert tidligere). Betalingen er kr. 100 pr definisjon uansett lengden på denne. For arbeidet med innlegging av definisjonen i databasen MTMS (MeSH Translation Maintenance System) og sjekk av språkeksperter beregnes kr. 50 pr definisjon.

Et annet fagområde vi brukte midler på var «Kjemisk virkning og bruk» (D27). Professor emeritus Lars Skattebøl forsto nytteverdien og tok oppdraget med oversettelsen på strak arm, snart 90 år! Professor emeritus Svenn Torgersen bidro som ekspert innen psykologi.

Norsk ordbok ble lagt ned som arbeidsfelt ved UIO og vi lyktes å få ja fra to dyktige språkeksperter, Ingjerd Legreid Ødemark og Helene Urdland Karlsen, til å arbeide med oversettelsen av generelle MeSH-definisjoner. I tillegg hadde vi tidligere manusredaktør i Tidsskrift for Den norske legeforening, Raida Ødegaard som har jobbet med oversettelsen av MeSH siden februar 2014. En spesialbibliotekar fra Universitetet i Agder, Ragnhild E. Storlie deltok i arbeidet høsten 2015.

Prosjektleder ansatt i Kunnskapscenteret brukte 50% av sin stilling til arbeidet. Vi beregnet å oversette 3200 MeSH Scope-Note (definisjoner) à kr. 150,- til norsk. Det klarte vi med god margin, 3 350 MeSH, takket være bistand fra språkeksperter Jan Hoel i Språkrådet til nynorsk oversette av definisjoner i gruppen «Humaniora» (K).

Av de 16 hovedgruppene oversatte vi de fleste definisjonene i gruppene I - M og V, samt deler av A, F, H og N i tillegg nevnte C11 og D27.

1. Anatomy [A]
2. Organisms [B]
3. Diseases [C]
4. Chemicals and Drugs [D]
5. Analytical, Diagnostic and Therapeutic Techniques and Equipment [E]
6. Psychiatry and Psychology [F]
7. Phenomena and Processes [G]
8. Disciplines and Occupations [H]
9. Anthropology, Education, Sociology and Social Phenomena [I]
10. Technology, Industry, Agriculture [J]
11. Humanities [K]
12. Information Science [L]
13. Named Groups [M]
14. Health Care [N]
15. Publication Characteristics [V]
16. Geographicals [Z]

Alle definisjoner som ble oversatt innen 1. desember 2015, er synlige i terminologibasen «MeSH på norsk og engelsk» (mesh.uia.no) som Universitetet i Agder har sagt seg villige til å holde oppdatert på sin server inntil videre.

Eksempler på nytteverdi av oversatte definisjoner

De mest brukte MeSH-termer er oversatt, men ikke alle er umiddelbart lett å forstå.

Oversettelse av definisjonene bidrar til:

- økt forståelse av termenens begrepsinnhold. Eks. MeSH *Agoraphobia*. Scope-Note: *Obsessive, persistent, intense fear of open places*. Norsk MeSH: *Agorafobi*. Definisjon: *Tvangspreget, vedvarende, intens frykt for åpne plasser*.
- å sikre begrepsforståelsen av den enkelte MeSH ved internasjonal utveksling av informasjon (norske forskningsartikler, litteratursøk ved kunnskapsbasert praksis ol.) Samme term forstås ikke alltid likt og de amerikanske definisjoner av begrepene stemmer ikke alltid med norske forhold. Det kan være nødvendig å tilføye informasjon som viser norsk bruk av begrepet, avvik eller at begrepet ikke finnes på norsk. Eks. MeSH: *After-Hours Care*. Scope-Note: *Medical care provided after the regular practice schedule of the physicians. Usually it is designed to deliver 24-hour-a-day and 365-day-a-year patient care coverage for emergencies, triage, pediatric care, or hospice care*. Norsk MeSH: *Legevakt*. Definisjon: *Medisinsk hjelp som ytes utenom legenes regulære praksistid; som 24 timers/365 dagers tjeneste. Det dekker akutte nødssituasjoner, prioritering, pediatrik hjelp og pleie/hospitstjenester. (Nærmeste norske term for dette begrepet er Legevakt)*.
- økt kunnskap om MeSH-tesaurusen og bruksverdi for andre enn helsepersonell. Mange MeSH er ikke biomedisinske termer. Ved indeksering av medisinske og helsefaglige artikler trengs mange generelle termer og termer fra andre fagfelt. Norge mangler én tesaurus for alle fagområder på norsk som brukes internasjonalt og MeSH kan brukes i større grad enn i dag. Eks. MeSH: *Morals*. Scope-Note: *Standards of conduct that distinguish right from wrong*. Norsk MeSH: *Normer*. Definisjon: *Retningslinjer for oppførsel som skil rett frå gale*.
- bedre forståelse av fagtermer og klarere kommunikasjon mellom pasient og lege. Definisjonene innen et utvalgt medisinsk område: øye/syn med sykdommer, undersøkelser og utstyr. Eks. MeSH: *Conjunctivitis, Viral*. Scope-Note: *Inflammation, often mild, of the conjunctiva caused by a variety of viral agents. Conjunctival involvement may be part of a systemic infection*. Norsk MeSH: *Viruskonjunktivitt*. Definisjon: *En ofte mild grad av konjunktivitt forårsaket av forskjellige virustyper. Betennelsen i bindehinnen kan være del av en generell infeksjon*.

Takk for viktig støtte til prosjektet!

Vennlig hilsen

Sigrun Espelien Aasen, prosjektleder